

HRVATSKA KOMORA
INŽENJERA ŠUMARSTVA
I DRVNE TEHNOLOGIJE

ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AND SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
dvokut-ecro.hr

*Uspostavljanje prava služnosti na šumi i šumskom zemljistu -
nepresušni izvor konflikata između sektora šumarstva,
poljoprivrede i zaštite prirode*

- Uvod**
- Kronologija**
- Problematika osnivanja prava služnosti za podizanje višegodišnjih nasada u prostornom planu DNŽ**
- Konflikti s ekološkom mrežom RH (Natura 2000) i poljoprivredom**
- Završna razmatranja - komentari i rasprava**

UVOD

- Osnivanje prava služnosti na šumi i šumskom zemljištu radi podizanja višegodišnjih nasada omogućeno je nizom odluka Vlade RH u razdoblju 2004. - 2013. godine o česticama (ili dijelovima čestica) šuma u državnom vlasništvu koje će se izdvojiti iz šumskogospodarskog područja i iskrčiti radi podizanja višegodišnjih nasada putem javnih natječaja
- Prema Zakonu o vlasništvu i drugim pravnim stvarima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/158 i 94/17) služnost je definirana kao „... ograničeno stvarno pravo na nečijoj stvari koje ovlašćuje svojega nositelja da se na određeni način služi tom stvari (poslužna stvar) mačija ona bila, a njezin svagdašnji vlasnik je dužan to trpjeti ili pak zbog toga glede nje nešto propuštati“ (čl. 174.). U ovom slučaju, „trpljenje“ je zasigurno činjenica da dolazi do prenamjene šume i šumskog zemljišta u poljoprivredno
- Šumarska struka reagirala je priopćenjem pokojnog prof. dr. sc. Branimira Prpića u Šumarskom listu 2004. godine (br. 1-2) u kojemu objašnjava kako je bespredmetno krčiti šume radi podizanja vinograda i maslinika, dok je velik dio poljoprivrednog zemljišta neiskorišten – također, model po kojemu će se za te površine provesti kompenzacija sadnjom novih šuma na drugim zemljištima ne стоји, jer će doći do značajnog smanjenja općekorisnih funkcija – makija koja bi se uništila po tom je pitanju neusporedivo vrednija od podignutih pionirskih monokultura bora

- Očito je da je bila riječ o NESMOTRENOJ odluci s naglašenim političkim konotacijama na koju će se kasnije nadovezati niz problema, a posebno s **ekološkom mrežom RH** nakon njezina proglašenja 2013. g. (prva nacionalna ekološka mreža – CRONen ili Smaragdna mreža (Emerald Network) proglašena je još 2007., a prethodnica je „pravoj“ paneuropskoj ekološkoj mreži NATURA 2000 – smaragdne mreže postaju dijelovi NATURA 2000 mreže danom pristupa zemlje Europskoj uniji)
- Osim političkih konotacija, glavni razlog trenutačnih problema je **IZOSTANAK MEĐUSEKTORSKE KOMUNIKACIJE** – do mnogih sadašnjih konflikata ne bi možda došlo da je postojala bolja komunikacija među dionicima, prvenstveno resornim ministarstvima poljoprivrede i šumarstva te zaštite prirode
- Način osnivanja služnosti, prava prvenstva, obaveze i ostali tehnički detalji regulirani su dvjema Uredbama o postupku i mjerilima za osnivanje služnosti u šumi ili na šumskom zemljištu u vlasništvu Republike Hrvatske radi podizanja višegodišnjih nasada (prva iz **2006.** i druga iz **2008.** godine – osnovna razlika je u tome što se prema prvoj uredbi zemljište moralo privesti svrsi u roku 2 godine od potpisivanja ugovora, a prema novijoj verziji u roku „2 godine od uvođenja u posjed”, što u praksi znači da NEMA vremenskog ograničenja)

KRONOLOGIJA PROBLEMATIKE

Proglašenje nacionalne ekološke mreže (Smaragdna mreža)

Zaključak VRH od
3. veljače 2004. -
početak

2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014.

2004. - 2007.: pet odluka

Proglašenje Nature 2000 u Hrvatskoj

Izmjene i dopune ZOŠ-a iz srpnja 2014. ukidaju
daljnju mogućnost osnivanja služnosti

2007. - 2013.: drugih pet odluka

Donošenje druge uredbe - zemljište se mora privesti svrsi u
roku od dvije godine od "dana uvođenja u posjed" - tj. u
nedogled (čl. 14.)

Donošenje prve Uredbe - zemljište se mora
privesti svrsi radi koje se služnost osniva u roku
od 2 godine od potpisivanja ugovora s VRH
(resornim ministrom)

Ali, također... ovim izmjenama ZOŠ-a, sve parcele
koje su odlukama predviđene za osnivanje služnosti
(bez obzira na to je li pravo konzumirano ili ne) postaju
POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE (članak 46.)

PROBLEMATIKA VGN U PROSTORNOM PLANU DNŽ

- Donedavno neprepoznat, a vrlo izražen konflikt s ekološkom mrežom postao je razvidan tijekom izrade Strateške procjene utjecaja na okoliš IV. izmjena i dopuna Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije, kada se preklapanjem GIS slojeva parcela predviđenih za prenamjenu te slojeva gospodarskih jedinica državnih šuma, nove (iz 2016. godine) i stare (iz 2004.) karte staništa uočilo da će osnivanjem služnosti na tim česticama nestati **VELIKA POVRŠINA CILJNIH STANIŠNIH TIPOVA – CILJEVA OČUVANJA** četiriju područja ekološke mreže na teritoriju Dubrovačko-neretvanske županije
- Osim političkih konotacija, glavni razlog trenutačnih problema je **IZOSTANAK MEĐUSEKTORSKE KOMUNIKACIJE** – do mnogih sadašnjih konflikata ne bi možda došlo da je postojala bolja komunikacija među dionicima, prvenstveno resornim ministarstvima poljoprivrede i šumarstva te zaštite prirode
- Način osnivanja služnosti, prava prvenstva, obaveze i ostali tehnički detalji regulirani su dvjema Uredbama o postupku i mjerilima za osnivanje služnosti u šumi ili na šumskom zemljištu u vlasništvu Republike Hrvatske radi podizanja višegodišnjih nasada (prva iz 2006. i druga iz 2008. godine) – osnovna razlika je u tome što se prema prvoj uredbi zemljište moralo privesti svrsi u roku 2 godine od potpisivanja ugovora, a prema novijoj verziji u roku „2 godine od uvođenja u posjed”, što u praksi znači da NEMA vremenskog ograničenja

površine predviđene za osnivanje prava služnosti
(dobar dio već prenamijenjen)

područja ekološke mreže

površine predviđene za osnivanje prava služnosti
na kojima još nije došlo do prenamjene

granica Dubrovačko-neretvanske županije

PROBLEMATIKA VGN U PROSTORNOM PLANU DNŽ

- Iako osnivanje prava služnosti nije prostorno-planska kategorija, budući da se površine šuma i šumskog zemljišta te poljoprivrednog zemljišta samo unose u Plan na temelju podataka dobivenih od MP i Savjetodavne službe, kumulativni utjecaj je prevelik da bi se ignorirao
- Velik dio površina predviđenih za osnivanje prava služnosti ujedno su i ciljni stanišni tipovi četiriju područja ekološke mreže na teritoriju DNŽ – prema neslužbenim smjernicama HAOP-a, ***značajnim negativnim utjecajem*** smatra se gubitak više od 1 % površine određenog ciljnog stanišnog tipa na nekom području ekološke mreže
- Predložena mjera „revidiranja odluka vlade” naišla je na žestoke kritike i otpor užeg dijela korisnika koji su svoje pravo služnosti konzumirali još 2004. godine – postavlja se pitanje do koje su mjere odluke Vlade bile politički uvjetovane

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

- Osnovni problem: osnivanjem prava služnosti, odnosno krčenjem šuma na predviđenim parcelama, doći će do **ZNAČAJNOG NEGATIVNOG UTJECAJA NA EKOLOŠKU MREŽU RH**

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

- Ciljni stanišni tipovi predmetnih područja ekološke mreže – **ŠUMSKI STANIŠNI TIPOVI:**

HR5000031 Delta Neretve

N2K name	N2K code	NKS classification	NKS kod
Mediteranske galerije i šikare (Nerio-Tamaricetea)	92D0	Sastojine (galerije) oleandera	D.3.2.2
Eumediternski travnjaci Thero-Brachypodietea	*6220	Kamenjarski pašnjaci i suhi travnjaci eu- i stenomediterana	C.3.6
Istočno submediteranski suhi travnjaci (Scorzoneretalia villosae)	62A0	Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci	C.3.5
Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonion)	9320	Makija divlje masline i tršlje ili somine	E.8.2.1
		Makija velike resike i planike	E.8.2.3
		Makija primorske crnjuše i kapinike	E.8.2.4

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

Ciljni stanišni tipovi predmetnih područja ekološke mreže – **ŠUMSKI STANIŠNI TIPOVI:**

HR2001364 JI dio Pelješca

N2K name	N2K code	NKS classification	NKS kod
Vazdazelene šume česmine (<i>Quercus ilex</i>)	9340	Mješovita šuma i makija crnike s crnim jasenom	E.8.1.1
		Mješovita šuma crnike i duba	E.8.1.2
		Čista, vazdazelena šuma i makija crnike s mirtom	E.8.1.3
		Mješovita šuma i makija crnike s crnim grabom	E.8.1.6
		Šuma dalmatinskog crnog bora i crnike	E.8.1.7
Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus</i> spp.	5210	Makija tršlje i somine	E.8.2.3
		Sastojine oštrogličaste borovice	D.3.4.2.3
Eumediterski travnjaci Thero-Brachypodietea	*6220	Kamenjarski pašnjaci i suhi travnjaci eu- i stenomediterana	C.3.6
Mediteranske šume endemičnih borova	9540	Mješovita šuma alepskog bora i crnike	E.8.2.6
		Šuma alepskog bora sa sominom	E.8.2.7
		Šuma alepskog bora s tršljom	E.8.2.8

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

- Ciljni stanišni tipovi predmetnih područja ekološke mreže – **ŠUMSKI STANIŠNI TIPOVI:**

HR2001364 I dio Korčule

N2K name	N2K kod	NKS classification	NKS kod
Vazdazelene šume česmine (<i>Quercus ilex</i>)	9340	Mješovita šuma i makija crnike s crnim jasenom	E.8.1.1
		Mješovita šuma crnike i duba	E.8.1.2
		Čista, vazdazelena šuma i makija crnike s mirtom	E.8.1.3
		Mješovita šuma i makija crnike s crnim grabom	E.8.1.6
		Šuma dalmatinskog crnog bora i crnike	E.8.1.7
Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus spp.</i>	5210	Sastojine oštrogličaste borovice	D.3.4.2.3
		Makija tršlje i somine	E.8.2.3
Eumediteranski travnjaci Thero-Brachypodietea	6220*	Kamenjarski pašnjaci i suhi travnjaci eu- i stenomediterana	C.3.6
Mediteranske šume endemičnih borova	9540	Mješovita šuma alepskog bora i crnike	E.8.2.6
		Šuma alepskog bora sa sominom	E.8.2.7
		Šuma alepskog bora s tršljom	E.8.2.8

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

Ciljni stanišni tipovi predmetnih područja ekološke mreže – **ŠUMSKI STANIŠNI TIPOVI:**

HR5000038 PP LASTOVSKO OTOČJE

N2K name	N2K code	NKS classification	NKS kod
Vazdazelene šume česmine (<i>Quercus ilex</i>)	9340	Mješovita šuma i makija crnike s crnim jasenom	E.8.1.1
		Mješovita šuma crnike i duba	E.8.1.2
		Čista, vazdazelena šuma i makija crnike s mirtom	E.8.1.3
		Mješovita šuma i makija crnike s crnim grabom	E.8.1.6
		Šuma dalmatinskog crnog bora i crnike	E.8.1.7
Šume divlje masline i rogača (<i>Olea</i> i <i>Ceratonion</i>)	9320	Makija divlje masline i tršlje ili somine	E.8.2.1
		Makija velike resike i planike	E.8.2.3
		Makija primorske crnjuše i kapinike	E.8.2.4
Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus</i> spp.	5210	Makija tršlje i somine	E.8.2.3
		Sastojine oštrogličaste borovice	D.3.4.2.3
Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s <i>Euphorbia dendroides</i>	5330	Makija divlje masline i drvenaste mlječike	E.8.2.2
Eumediterski travnjaci Thero-Brachypodietea	6220*	Kamenjarski pašnjaci i suhi travnjaci eu- i stenomediterana	C.3.6

LEGENDA

CILJNI STANIŠNI TIPOVI

Delta Neretve

kamenjarski i suhi pašnjaci

submediteranski i
epimediteranski suhi travnjaci

šume divlje masline i rogača

JI dio Pelješca

*6220

mediteranske makije u kojima
dominiraju borovice

vazdazelene šume česmine
(*Quercus ilex*)

mediteranske šume endemičnih borova

I. dio Korčule

*6220

5210

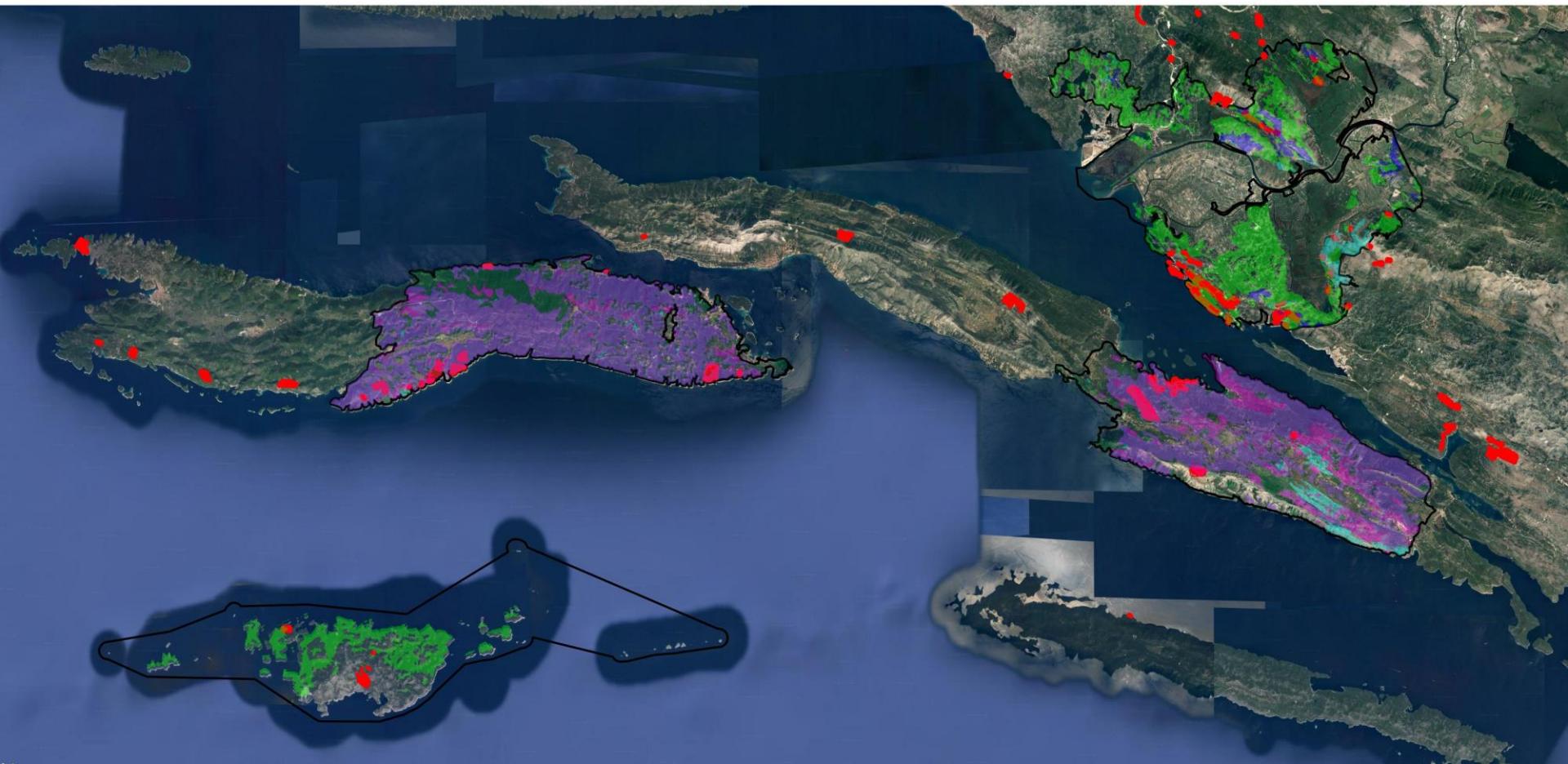
9340

9540

Park prirode Lastovsko otoče

9320

EM

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

- Značajnim negativnim utjecajem na ekološku mrežu smatra se:

„...svaki utjecaj koji onemogućuje ispunjavanje ciljeva očuvanja područja ekološke mreže, ili

- ***kumulativni gubitak od oko 1 ili više % površine stanišnog tipa, staništa vrste, ili populacije vrste (osim ptica, vidjeti dalje) u području ekološke mreže, ili***
- svaki utjecaj koji pridonosi povećanju godišnjeg mortaliteta populacija neke vrste ptica za 1 ili više %
- utjecaji koji uzrokuju smanjenje najmanje jednog podkriterija „stupnja očuvanja“.

(Priručnik za ocjenu prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu, HAOP 2016.)

KONFLIKTI S EKOLOŠKOM MREŽOM

EM	ST-CO	POVRŠINA (ha)	POV. ZA PRENAMJENU (ha)	% POV. ST-CO	POVRŠINA PREMA SDF OBRASCU (ha)	% POV. ST-CO
HR2001364 I DIO KORČULE	5210	829,2000	26,9483	3,25	2.000,0000	1,35
	9340	2.299,1603	17,0443	0,74	3.452,0000	0,49
	9540	9.135,2800	108,0323	1,18	2.847,0000	3,79
HR5000038 PP LASTOVSKO OTOČJE	5210	300,0000	39,1407	13,05	300,0000	13,05
	9320	2.232,9277	7,938	0,36	2.000,0000	0,40
	6220*	532,3289	32,2716	6,06	520,0000	6,21
HR5000031 DELTA NERETVE	62A0	678,1597	12,6632	1,87	2.690,0000	0,47
	6220*	462,1356	22,2925	4,82	20,0000	111,46
	9320	5802,7141	79,5938	1,37 -	-	-
HR2001364 JI DIO PELJEŠCA	6220*	556,47	2,7493	0,49	2.000,0000	0,14
	5210	2.050,2700	40,1629	1,96	1.000,0000	4,02
	9540	6.649,3200	175,6284	2,64	394,0000	44,58

podatak iz SDF obrasca predmetnog područja EM

564,4653

podatak dobiven izmjerom u GIS aplikaciji

NAPOMENA:

Podaci su korigirani u skladu s novom kartom staništa iz 2016. prema kojoj su već prenamijenjene površine evidentirane kao takav stanišni tip (vinogradi i/ili maslinici) – u tablici je riječ o površinama koje **JOŠ NISU PRENAMIJENJENE**, ali će doći do uništavanja ciljnih stanišnih tipova **UKOLIKO BUDU PRENAMIJENJENE**

KONFLIKTI S POLJOPRIVREDOM

- S poljoprivrednog aspekta, potpuno neopravdano: oko **52 %** poljoprivrednog zemljišta DNŽ se **NE KORISTI** (Romić 2014. – „Utjecaj poljoprivrede na onečišćenje površinskih i podzemnih voda u RH” – u sklopu studije metodom okularne procjene ortofota kartirane su stvarne poljoprivredne površine u Hrvatskoj – 1.300.000 poligona)
- Nemogućnost aktivacije zapuštenog poljoprivrednog zemljišta – najviše zbog imovinsko-pravnih odnosa
- S formalno-pravnog aspekta – država je u prekršaju (čl. 4. i 91. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, NN 020/18) – budući da su sve šumske površine namijenjene za osnivanje prava služnosti danom stupanja na snagu izmjena i dopuna ZOŠ-a postale poljoprivredno zemljište, država bi na tom zemljištu, kao vlasnik, morala „...*spriječiti zakoravljenost i obrastanje višegodišnjim raslinjem*”

ZAVRŠNA RAZMATRANJA – KOMENTARI I RASPRAVA

- U Hrvatskoj se ne koristi oko **16,25 % poljoprivrednog zemljišta** (nekorišteno ili prešlo u šumu prirodnom sukcesijom, Romić 2014.) – usporedba poljoprivrednog zemljišta zavedenog u katastru i rezultata istraživanja – cca. 512.000 ha poljoprivrednog zemljišta je neiskorišteno
- Razvoj poljoprivrede i rješavanje poljoprivredno-šumarskih odnosa treba ići u smjeru regulacije **imovinsko-pravnih odnosa i katastra**, jer su isti osnovni razlog zbog kojega se takve nekretnine ne mogu pojaviti na tržištu niti se na njima može bilo što raditi, barem ne legalno (npr. za upis u upisnik šumoposjednika, zemljište katastarski mora biti zavедeno kao šuma ili šumsko zemljište)
- Nužno je **INTEGRALNO** sagledavanje problema (suradnja & međusektorska komunikacija, problem depopulacije ruralnih područja, starenje stanovništva, pravna regulativa...)

ZAVRŠNA RAZMATRANJA – KOMENTARI I RASPRAVA

- **ZAVRŠNI ZAKLJUČAK:** struka mora uputiti inicijativu prema resornom Ministarstvu te indirektno Vladi RH za REVIZIJU, odnosno ukidanje spornih odluka i **VRAĆANJE POVRSINA ZA KOJE JOŠ NIJE POTPISAN UGOVOR O SLUŽNOSTI U ŠUMSKOGOSPODARSKO PODRUČJE RH**